

Андрій М. Колосок
**ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ
РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
ЗМІН В УКРАЇНІ**

У статті здійснено аналіз регіональної соціальної політики у Волинській області. Розкрито пріоритети соціального захисту населення в регіоні в умовах складного соціально-економічного стану держави. Запропоновано заходи щодо його вдосконалення на місцевому та загальнодержавному рівнях.

Ключові слова: соціальний захист; соціально відповідальна політика; соціально відповідальна держава.

Літ. 10.

Андрей М. Колосок
**ПРИОРИТЕТЫ СОЦИАЛЬНО ОТВЕТСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ
РЕГИОНА В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ
ИЗМЕНЕНИЙ В УКРАИНЕ**

В статье осуществлен анализ региональной социальной политики в Волынской области. Раскрыты приоритеты социальной защиты населения в регионе в условиях сложно-социально-экономического состояния государства. Предложены мероприятия по его совершенствованию на местном и общегосударственном уровнях.

Ключевые слова: социальная защита; социально ответственная политика; социально ответственное государство.

Andriy M. Kolosok¹
**PRIORITIES OF SOCIALLY RESPONSIBLE POLICY
OF THE REGION IN THE CONTEXT OF SOCIOECONOMIC
CHANGES IN UKRAINE**

The article presents the results of the author's analysis of the regional social policy in the Volyn region. Priorities of population social protection in the region under the current socioeconomic turbulent environment in the country are described. Measures and actions on the improvement of social protection at both local and national levels are suggested.

Keywords: social protection; socially responsible policy; socially responsible state.

Постановка проблеми. Соціальний захист населення завжди був найскладнішим напрямом державної політики, оскільки, з одного боку, обмежені фінансові ресурси державного та місцевих бюджетів, а з іншого – долі громадян, які потребують допомоги. Особливо ця проблема загострилася в контексті суспільно-економічних змін, спричинених військовими діями на Сході країни та анексією Криму. У зв'язку з цим необхідно змінювати пріоритети соціального захисту населення як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях.

Аналіз досліджень і публікацій. Пріоритети соціальної політики розглядалися міжнародними та вітчизняними організаціями, багатьма вченими та суспільними діячами.

Зокрема, Міжнародна федерація соціальних працівників (МФСП), Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР) та Міжнародна рада

¹ Lesia Ukrainka East European National University, Lutsk, Ukraine.

з питань соціального добробуту (МРСД) визначили, що їх пріоритетами є: сприяння соціальній та економічній рівності; обстоювання гідності та цінності людини; сприяння стабільності навколишнього середовища; визнання важливості людських відносин [10].

На думку Т.В. Семигіної, нові соціальні пріоритети також ставлять питання щодо посилення солідарності в суспільстві та в глобальному вимірі, дотримання антидискримінаційних практик у соціальній роботі та зосередженні зусиль на протидії соціальному виключенню (реальному або уявному, цілковитому або частковому відстороненню індивіда або їх групи від суспільного життя, унеможливлення доступу до суспільних благ) на рівні соціальної політики та практики [6].

Директор Центру перспективних соціальних досліджень Л. Ільчук вказує, що важливо віднайти та впровадити в практику ринкові механізми розвитку соціальної сфери. З одного боку, потребує істотного посилення соціальна складова регуляторної та управлінської діяльності держави, з іншого – система соціального забезпечення повинна стати більш незалежною, певною мірою самодостатньою, тобто органічно інтегруватись у національну економіку, побудовану на ринкових принципах [1].

На Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціальні пріоритети економічного розвитку регіону: проблеми та перспективи» було зазначено, що регіональна стратегія України в сучасних умовах має передбачати подолання відмінностей між регіонами за рівнем життя, умовами економічного, соціального та демографічного розвитку. Сутність соціально відповідальної політики полягає в цілеспрямованих діях держави та її органів щодо забезпечення прав і створення можливостей кожному членові суспільства на гідний рівень життя та гармонійний розвиток [2].

М.В. Туленков відмічає, що в основу концепції соціальної політики держави, крім принципу справедливості, необхідно покласти принцип встановлення пріоритетів. Соціальні пріоритети – це соціальні завдання, які визначаються суспільством як найбільш значущі, нагальні і невідкладні на певному етапі розвитку. Особливу вагу такий принцип має в суспільстві, що перебуває у кризовому стані. Нині в Україні серед соціальних пріоритетів: зайнятість населення, зменшення безробіття й бідності, соціальний захист деяких категорій громадян [9].

Невирішені частини загальної проблеми. Коло питань, пов'язаних із організацією соціального захисту внутрішньо переміщених осіб та населення, що постраждало під час Революції гідності та проходження служби в зоні АТО, не набули належного висвітлення і потребують більш детального дослідження.

Метою дослідження є розвиток теоретичних засад соціально відповідальної політики та формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення її нормативного, методичного та інформаційного забезпечення в контексті суспільно-економічних змін, спричинених військовими діями на Сході країни та анексією Криму.

Основні результати дослідження. Минулий 2014 р. був насиченим важливими соціально-політичними подіями, які значною мірою вплинули як на загальнодержавну, так і на регіональну соціальну політику. Вперше надано

матеріальну підтримку внутрішньо переміщеним особам, які вимушено покинули Крим і східні області, де проходять бойові дії, сім'ям, які втратили своїх рідних під час антитерористичної операції та сім'ям військовослужбовців, які продовжують проходити службу в зоні АТО.

Зокрема, отримали соціальні виплати родини загиблих і ушкоджених під час Революції гідності, де загинуло 5 волинян (сім'ям виплачено одноразову виплату по 121,8 тис. грн) і троє отримали тяжкі тілесні ушкодження. Для підтримки родин загиблих військовослужбовців з резервного фонду обласного бюджету виділено кошти для виплати одноразової допомоги 82 сім'ям по 100 тис. грн. кожній родині, 167 особам надано статус члена сім'ї загиблого та надано пільги відповідно до норм чинного законодавства, 4 волинянам, які проходили службу в зоні АТО, надано статус учасника бойових дій [3].

Соціальним супроводом охоплено 240 сімей поранених військових, 76 сімей поранених військовослужбовців були забезпечені паливом, 1766 домогосподарств мобілізованих також отримали дрова для опалення домівок. Впродовж 2014 р. в область прибула 1561 родина вимушених переселенців, загальна кількість – 2975 осіб. В їх числі: з Автономної Республіки Крим – 262 особи, Донецької області – 1427 осіб, Луганської області – 1286 осіб. В області забезпечено додаткову підтримку внутрішньо переміщеним особам на покриття витрат на проживання і оплату житлово-комунальних послуг шляхом надання щомісячної адресної допомоги. За три останні місяці 2014 р. до органів соціального захисту населення за призначенням адресної допомоги звернулося 1308 сімей, призначено допомогу 1222 сім'ям, профінансовано виплат на суму 2,4 млн грн [3].

З метою ефективної соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб налагоджено тісну співпрацю між органами соцзахисту із благодійними фондами «Ефективне суспільство», «Карітас-Волинь», «Дитяча місія Україна», обласною організацією Товариства Червоного Хреста України та окремими громадськими активістами. Так, впродовж року волонтерськими та благодійними організаціями спільно з органами влади надано внутрішньо переміщеним особам 21,6 т продуктів харчування, 5,5 тис. комплектів одягу, 2,3 тис. комплектів постільної білизни. Виділено грошову допомогу на загальну суму 380 тис. грн. [5].

Разом з тим, впродовж 2014 р. діяли усі державні програми, понад 88 тис. волинських родин були забезпечені соціальними виплатами. Загальна їх сума, перерахована для області з державного бюджету, склала 1560,4 млн грн [4].

Зростання цін і тарифів на житлово-комунальні послуги впродовж другого півріччя 2014 р. спричинив зростання більше ніж на 50% кількості отримувачів житлових субсидій (із 14,4 тис. до 33,4 тис. сімей). Також протягом року 6698 сімей забезпечено готівковою субсидією для відшкодування витрат на придбання твердого палива та скрапленого газу на загальну суму 5,1 млн грн. Протягом 2014 р. щомісячно окремі категорії населення забезпечувались пільгами з оплати житлово-комунальних послуг, послуг зв'язку, санаторно-курортного оздоровлення і проїзду, а також готівковою пільгою на придбання твердого палива і скрапленого газу. Для цього з державного бюджету на всі види пільг спрямовано 155,9 млн грн [8].

Станом на 1 січня 2015 р. в області проживає майже 145 тис. громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, в т.ч. більше 47 тис. дітей, 3632 особи є інвалідами. Незважаючи на складну економічну ситуацію, у 2014 р. з Державного бюджету України на компенсаційні виплати постраждалим громадянам виділено 93 млн грн, вперше за останні 5 років відсутня заборгованість [5].

Станом на 1 січня 2015 р. загальна сума заборгованості з виплати заробітної плати в області склала 12,2 млн грн, протягом грудня 2014 р. вона зменшилась на 1,7 млн грн. У структурі загального боргу 10,9 млн грн, або 89,3% – це заборгованість економічно активних підприємств. Всього в області мають борги 24 таких підприємства, найбільша їх кількість в Луцьку – 6, їх борги склали 2,6 млн грн, значна сума боргу припадає на Нововолинськ – 6,5 млн грн. Заборгованість на економічно неактивних підприємствах на 1 січня 2015 р. становила 175 тис. грн, за рік сума боргу зросла на 51,1 тис. грн. Протягом 2014 р. значно зменшилась заборгованість з виплати заробітної плати на підприємствах-банкрутах – на 479,4 тис. грн. Станом на 1 січня 2015 р. заборгованість на цих підприємствах становила 1,1 млн грн. В грудні 2014 р. відбулась ліквідація підприємства-банкрута «Луганськшахтострой» в Нововолинську.

Станом на грудень 2014 р. середня заробітна плата в області становила 3161 грн, що на 12,2% більше до відповідного періоду попереднього року. За рівнем середньомісячної заробітної плати Волинь знаходиться на 21-ому місці з 27 регіонів України [7].

Висновки. Отже, на нашу думку, пріоритети соціально відповідальної політики – це ключові напрями захисту соціально вразливих верств населення, направлені на забезпечення його розширеного відтворення засобами економічного стимулювання та нормативного гарантування мінімальних благ.

Щодо політики, спрямованої на суттєве підвищення комунальних тарифів та їх часткове відшкодування шляхом субсидування, то це зовсім не реформа, а навпаки – величезний крок назад, «спалювання» грошей і дорога до ще більшого зубожіння. Зрозуміло, що тарифи поступово треба піднімати, але ж не одразу у 7 разів, та й не до ринкової ціни газу, а до ціни внутрішнього видобутку. Реформа повинна полягати у підвищенні платоспроможності населення шляхом підняття легальної заробітної плати, а субсидувати слід не плату за самі енергоносії, а заходи, спрямовані на їх економію та підвищення енергоефективності.

Це ж саме стосується і боротьби з корупцією в структурах соціальної політики. Потрібно боротися не з наслідками корупції – а з її причинами. Корупція зникне лише тоді, коли зникне її основна причина – бідність, тобто необхідно проводити реформи, спрямовані на формування середнього класу, який повинен бути основою суспільства і лише при його появі будуть ефективні всі інші заходи. А поки між кількістю та доходами найбагатшої і найбіднішої частини населення існує колосальна різниця, всі ці заходи малоефективні і не принесуть очікуваного ефекту.

Соціально-політичні події, які відбуваються в країні, вимагають від держави та місцевих органів влади гнучкого реагування і зміни підходів до вибору пріоритетів у соціальному захисті населення.

Основним принципом соціальної роботи має стати: єдність державного підходу в поєднанні з регіональними особливостями соціальної роботи, демократизм у змісті і методах, врахування конкретних умов життєдіяльності особистості чи соціальної групи, законність і справедливість діяльності соціальних установ. А до основних пріоритетів регіональної соціально відповідальної політики у 2015 р. слід віднести:

- посилену увагу до сімей загиблих під час Революції гідності та АТО, до сімей мобілізованих і демобілізованих військовослужбовців;
- особливе відношення і толерантність до внутрішньо переміщених осіб;
- співпрацю органів соціального захисту населення з громадськими організаціями і волонтерами в реалізації соціальної політики в області;
- організацію соціального захисту добровольців та їх сімей, які воюють за незалежність України і не можуть з певних обставин оформити посвідчення учасника АТО;
- роз'яснювальну роботу щодо нового порядку отримання субсидій, процедури їх на рахування та відшкодування.

1. *Льчук Л.* Основні загрози та пріоритети розвитку соціальної безпеки в Україні // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – Вип. 21. – К., 2010. – С. 164–169.

2. Інформаційне повідомлення про Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Соціальні пріоритети економічного розвитку регіону: проблеми та перспективи» / Склали О. Кондур, В. Купчак // Україна: аспекти праці.– 2007.– №1. – С. 46–48.

3. Матеріали розширеного засідання колегії Департаменту соціального захисту населення Волинської облдержадміністрації 30 січня 2015 року. – Луцьк: ДСЗН, 2015. – 25 с.

4. Моніторинг показників соціальної сфери // www.mlsp.gov.ua.

5. Постійна комісія з питань соціального захисту населення, охорони здоров'я, материнства та дитинства // www.volynrada.gov.ua.

6. *Семігіна Т.В.* Глобальні пріоритети соціального розвитку: імперативи для політики і практики // Наукові записки НаУКМА.– 2013.– Т. 149. – С. 57–61.

7. Соціальний захист населення // www.voladm.gov.ua.

8. Соціально-економічне становище регіону // www.lutsk.ukrstat.gov.ua.

9. *Туленков М.В.* Соціальний захист у соціальному вимірі. – К.: ІПКДСЗУ, 2010. – 178 с.

10. The Global Agenda for Social Work and Social Development // International Federation of Social Workers // cdn.ifsw.org.

Стаття надійшла до редакції 1.04.2015.